8—ДЕКАБРЬ—ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ КОНСТИТУЦИЯСИ КУНИ!

«ИНСОН ВА ҚОНУН» • КҮШ — ӘДИЛЛИКТЕ

Газета 1996—жыл 1-сентябрден баслап шыға баслады

8-ДЕКАБРЬ, 1997 ЖЫЛ
37 (44).
ДҮЙШЕМБИ
сатыўда еркин бахада

АДАМ ҲӘМ НЫЗАМ

ҚАРАҚАЛПАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ҲУҚЫҚ ҚОРҒАЎ УЙЫМЛАРЫНЫҢ ЖӘМИЙЕТЛИК—ҲУҚЫҚЫЙ ГАЗЕТАСЫ

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИНИНГ ФАРМОНИ

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ КОНСТИТУЦИЯСИ ҚАБУЛ ҚИЛИНГАНЛИГИНИНГ БЕШ ЙИЛЛИГИ МУНОСАБАТИ БИЛАН АМНИСТИЯ ТЎҒРИСИДА

Ўзбекистон Республикаси Конституцияси қабул қилинганлигининг беш йиллиги муносабати билан ҳамда инсонпарварлик тамойилига амал қилиб, Конституциянинг 93-моддаси 20-бандига асосан

ҚАРОР ҚИЛАМАН:

1. Озодликдан маҳрум қилиш, шунингдек озодликдан маҳрум этиш билан боғлиқ бўлмаган жазолардан қуйидаги маҳкумлар озод қилинсин;

А. Иккинчи жаҳон уруши қатнашчилари ва уларга тенглаштирилган шахслар, шунингдек, Чернобиль АЭСидаги ҳалокат оқибатларини бартараф қилишда қатнашган шахслар;

Б. Аёллар, шунингдек 60 ёшдан ошган эркаклар;

В. Вояга етмаган ёшида жиноят содир этган шахслар;

Г. Биринчи ва иккинчи гуруҳ ногиронлари.

2. Биринчи марта қасддан содир этган жиноятлари учун уч йилгача муддатга озодликдан маҳрум этилган ёки озодликдан маҳрум этиш билан боғлиқ бўлмаган жазоларга ҳукм қилинган, шунингдек, эҳтиётсизлик оқибатида содир этилган жиноятлар учун беш йилгача муддатга озодликдан маҳрум этилган шахслар жазодан озод қилинсин.

3. Биринчи марта ҳукм қилинган қуйидаги шахслар жазонинг қолган қисмини ўташдан озод қилинсин;

А. Беш йилгача озодликдан маҳрум қилинган ва тайинланган жазо муддатининг камида тўртдан бир қисмини ўтаганлар;

Б. Етти йилгача озодликдан маҳрум қилинган ва тайинланган жазо муддатининг камида учдан икки қисмини ўтаганлар;

В. Ўн йилгача озодликдан маҳрум қилинган ва тайинланган жазо муддатини камида тўртдан уч қисмини ўтаганлар.

4. Мазкур Фармоннинг биринчи моддасида қайд этилган шахслар томонидан содир этилган жиноятлар, шунингдек, ижтимоий хавфи катта бўлмаган жиноятлар юзасидан олиб борилаётган терговлар ишлари ва судда кўрилмаган ишлар ҳаракатдан тугатилсин.

5. Эҳтиётсизлик оқибатида содир этган жиноятлари учун беш йилдан ортиқ муддатга озодликдан маҳрум этилган шахсларга—ўталмаган жазо қисми ярмига қисқартирилсин.

6. Биринчи марта ўн йилгача озодликдан маҳрум этилган ва жазо муддатининг камида ярмини ўтаган маҳкумлар манзил колонияларига ўтказилсин.

7. Ўзбекистон Республикаси Жиноят кодексининг 247, 248—моддаларида, 270-моддасининг 2, 3-қисмларида, 271, 272, 273-моддаларида кўрсатилган жиноятларни содир этганларга ўта оғир жиноятлар учун ҳукм қилинганларга, ўта хавфли рецидивистларга, шунингдек, уюшган гуруҳ ёҳуд жиноий уюшма таркибида жиноят содир этганларга нисбатан Фармоннинг 1-4, 6-моддалари қўлланилмасин.

8. Жазони ўташ тартибини бузган маҳкумларга, шунингдек, илгари амнистия ёки авф этиш тартибида жазодан озод этилган шахсларга нисбатан фармон тадбиқ этилмасин.

9. Фармон матбуотда эълон қилинган кундан кучга киради ва тўрт ой мобайнида ижро этилади.

Ўзбекистон Республикаси Президенти
И. КАРИМОВ.
Тошкент шаҳри, 1997 йил 3 декабрь.

Абдулла ОРИПОВ,
Ўзбекистон халқ шоири.

ЎЗБЕК ҚОМУСИ

Мен бечора бир одамман,
Эртанги куним—
Не бўлишин билмайдиган ожиз бандаман.
Еру осмон ўртаси топмаган кўним,
Ботинимда ботмон тошу, зоҳир ҳандаман.
Елгизликнинг ғуртубатли кечаларида,
Не—не олтин фаслларим ўтди жункикиб.
Шеъриятнинг тунд, қоронғу кўчаларида.
Йироқ—йироқ юлдузларга боқдим энтикиб.
Иғво, ҳасад, фитна билан тўлган бу ҳаёт
Ҳар онимда мингта этди бир хасратимни.
Хира туман ораси буткул коинот,
Ғира —шира илғар эдим мамлакатимни.
Эслар эдим Бухорийни, Яссавийни ҳам
Ҳа, ҳа айри тушмаганди хотиротларим.
Фақат улар чалинарди кўзимга мубҳам
Лекин сира кетмас эди ҳаёлотимдан,
Ҳам Темурбек, ҳам Улуғбек, Алишер, Бобур
Сизлар тузган ул салтанат—салтанат бўлди.
Улуғ тарих Туркистонга чўнг гувоҳ эрур
Давлат эдик, Давлат эдик, ул Давлат бўлди.
Эмукдошим, ай, қардошим, қулоқ тут менга,
Ушбу кўҳна қаҳқашонда мағрур тутган бош.
Сен заминга лойидирсан, замин ҳам сенга
Сеникидир энди бу ер, сеники қуёш.
Қўлингда эрк, бошда ялов, тилингда суруд.
Ватанинг бор, бола—боғчанг, ор—номуснинг бор.
Ўзбекистон деб аталган муқаддас ҳудуд,
Ўз Давлатинг, Мамлакатинг, ўз Қомуснинг бор.

ҚАРАҚАЛПАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ МӘМЛЕКЕТ СЫЙЛЫҚЛАРЫ МЕНЕН СЫЙЛЫҚЛАЎ ҲАҚҚЫНДА

ҚАРАҚАЛПАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ЖОҚАРҒЫ КЕҢЕСИ БАСЛЫҒЫНЫҢ ПӘРМАНЫ

Өзбекстан Республикасы Конституциясының қабыл етилген күниниң бес жыллығы мүнәсибети менен, көп жыллық жемисли мийнети, илимди, мәдениятты, көркем өнерди, халық билимлендириўин, транспортты, аўыл хожалығын, ҳуқық тараўын раўажландырыўға қосқан жеке үлеси ҳәм жәмийетлик турмысқа белсене қатнасқаны ушын айырым тараўлар хызметкерлерине Қарақалпақстан Республикасының ҳүрметли атақлары берилсин;

«Қарақалпақстан Республикасына мийнети сиңген халық билимлендириў хызметкери».
Бекбаўлиев Бекберген—Бердақ атындағы Қарақалпақ мәмлекетлик университетиниң Улыўма физика кафедрасының доценти.

«Қарақалпақстан Республикасына мийнети сиңген мәдeният хызметкери».
Исмайлов Әминбай Оразбаевич— Кеңсиплик аўқамларының «Қарақалпақстан» физкультура-спорт жәмийетиниң баслығы

«Қарақалпақстан Республикасына мийнети сиңген транспорт хызметкери».
Мендибаев Өтесин —№13 Тахтакөпир акционерлик жәмийети автокәрханасының автобус айдаўшысы

«Қарақалпақстан Республикасына мийнети сиңген юрист».
Сисенбаева Клара—Хожели районлық мәмлекетлик нотариал кеңсесиниң аға мәмлекетлик нотариусы.
Халимов Хакимбай Аширович—Қарақалпақстан Республикасы прокуроры.
Холдурдиев Полат Сапарович—Нөкис қалалық юридикалық мәсләҳәтханасының адвокаты.

Ҳәм төмендегилер **«Қарақалпақстан Республикасы Жоқарғы Кеңесиниң Ҳүрмет жарлығы» менен сыйлықлансын;**
Айымбетов Жалғасбай Жуматович—Қарақалпақстан Республикасы прокуратурасының жынаятлы ислерди тергеў бөлиминиң баслығы.
Аспетуллаев Мырзабай—Шымбай районы «Отаў» акционерлик жәмийетинде жәрдемши хожалық баслығы.
Жанибекова Арзыгул—Қарақалпақстан Республикасы Жоқарғы судының судьясы.
Матжанов Алпысбай Тлеўмуратович—Қарақалпақстан Республикасы Әдиллик министрлигиниң хызметкери
Рахимова Бибижан—Беруний қалалық пуқаралық ҳалатлардың актлерин жазыў бөлиминиң баслығы
Сулима Лариса Георгиевна—Нөкис қаласы, Есжан баҳсы атындағы №1 балалар көркем өнер мектебиниң оқытыўшысы.

Қарақалпақстан Республикасы Жоқарғы Кеңеси Баслығы
Т. КАМАЛОВ.
Нөкис қаласы, 5 декабрь 1997 жыл.

КОНСТИТУЦИЯ—ТИЙКАРҒЫ СҮЙЕНИШИМИЗ

8 декабрь күни Өзбекстан Республикасы Конституциясының қабыл етилгенине бес жыл толады. Усы мүбәрек күн мүнәсибети менен Қарақалпақстан Республикасы Конституциялық бақлаў комитетиниң баслығы, профессор К. Рзаев пенен гүрриңлесиўди мақул деп таптық.

— Камал аға, мәмлекетимизде жүз берген демократиялық процесслердиң нәтийжесинде 1990 жылы Қарақалпақстан тарийхында туңғыш дүзилген уйымлардың бири Конституциялық бақлаў Комитети болып есапланады. Сөйлеп мизиң басында мине усы Қарақалпақстан Республикасы бақлаў Комитетиниң ўазыйпасы нелерден ибарат екенлигине тоқтап өтсеңиз?

— Қарақалпақстан Республикасы Конституциялық бақлаў Комитети Қарақалпақстан Республикасы нызамларының, жоқары мәмлекетлик ҳәкимият ҳәм ба қарыў уйымлары тәрепинен қабыл етилетуғын (шығарылатуғын) барлық актлердиң Қарақалпақстан Республикасы Конституциясына, ҳәрекеттеги нызамларына, сондай-ақ, Өзбекстан Республикасы Конституциясына ҳәм нызамларына муўапықлығын бақлап баратуғын мәмлекетлик уйым болып есапланады. Комитетимиздиң негизги ўазыйпасы бизиң Конституциямыздың 108—статьясында ҳәм «Конституциялық бақлаў Комитети ҳаққында»ғы Қарақалпақстан Республикасының нызамында анық көрсетилген. Атап айтқанда, Қарақалпақстан Республикасы Конституциялық бақлаў комитети;

— Қарақалпақстан Республикасы Жоқарғы Кеңесиниң тапсырмасы менен, оған Жоқарғы Кеңесте қарап шығыўға усынылып атырған нызамлардың ҳәм басқа да актлердиң Қарақалпақстан Республикасы Конституциясына муўапықлығы ҳаққында жуўмағын усынады;

— Қарақалпақстан Республикасы Жоқарғы Кеңеси депутатларының кем дегенде бестен бириниң, Қарақалпақстан Республикасы Жоқарғы Кеңеси Баслығының усынысы менен Жоқарғы Кеңес қабыл еткен нызамлардың ҳәм басқа да актлердиң Қарақалпақстан Республикасы Конституциясына муўапықлығы ҳаққындағы жуўмағын Қарақалпақстан Республикасы Жоқарғы Кеңесине усынады;

— Қарақалпақстан Республикасы Жоқарғы Кеңесиниң тапсырмасы бойынша оған Жоқарғы Кеңес баслығының пәрманларының, қарарларының ҳәм бийликлериниң Қарақалпақстан Республикасы Конституциясына ҳәм нызамларына муўапықлығы ҳаққында жуўмағын усынады.

— Қарақалпақстан Республикасы Жоқарғы Кеңесиниң тапсырмасы, Жоқарғы Кеңес депутатларының кем дегенде бестен бириниң ҳәм Жоқарғы Кеңес Баслығының усынысы бойынша Қарақалпақстан Республикасы Министрлер Кеңесиниң қарарлары менен бийликлериниң Қарақалпақстн Республикасының Конституциясына ҳәм нызамларына муўапықлығы бойынша жуўмағын Қарақалпақстан Республикасы Жоқарғы Кеңесине усынады.

Конституциялық бақлаў Комитети Қарақалпақстан Республикасы Жоқарғы Кеңесинде нызам шығарыў басламасы ҳуқықына ийе. Ол жоқарыдағы көрсетилген ўазыйпаларды атқарыўда ғәрезсизлик, жәриялылық, коллегиялық ҳәм комитет ағзаларының ҳуқықый теңлиги принциплерине тийкарланады.

(Даўамы 2бетте).

(Басы 1 бетте).

КОНСТИТУЦИЯ—ТИЙКАРҒЫ СҮЙЕНИШИМИЗ

— Өзбекстан Республикасы Конституциясы қабыл етилгениниң бес жыллығы мүнәсибети менен гүрриңлесиў жүргизип атырғанымызды есапқа алып, әңгимемиздиң ендиги бөлегинде Қарақалпақстан Республикасы Конституциялық бақлаў Комитетиниң алып барып атырған жумыслары менен Өзбекстан Республикасы Конституциясы арасындағы өз-ара байланыс ҳаққында айтсаңыз?

— Қарақалпақстан Республикасы Өзбекстан Республикасының қурамына киретуғын суверенли демократиялық республика.

Өзбекстан Республикасы Конституциясының 71—статьясында көрсетилгениндей, Қарақалпақстан Республикасының Конституциясы Өзбекстан Республикасының Конституциясына қайшы келмеўи тийис.

Ал, енди Өзбекстан Республикасы Конституциясының 72—статьясында Өзбекстан Республикасы нызамларының Қарақалпақстан Республикасы аймағында орынланыўы шәрт екени айтылған. Сонлықтан, Қарақалпақстан Республикасы аймағында Өзбекстан Республикасы Конституциясының ҳәм нызамларының үстинлиги тән алынып, олардың булжытпай әмелге асырылыўы керек.

Конституциялық бақлаў Комитети усы жоқарыдағы көрсетилген конституциялық режелерден келип шығатуғын ўазыйпаларды орынлаў мақсетинде Қарақалпақстан Республикасы Конституциясының ҳәм нызамларының Өзбекстан Республикасы Конституциясына ҳәм нызамларына муўапықлығын бақлап барады.

— Қарақалпақстан Конституциялық бақлаў комитетиниң орнына Конституциялық судты шөлкемлестириў керек деген пикирлер бар. Бул пикирге Сизиң көз қарасыңыз қалай?

— Өзбекстан Республикасы Федеративлик мәмлекет емес. Сонлықтан Конституциялық Суд тек Өзбекстан Республикасында ҳәрекет еткени, ал Қарақалпақстан Республикасында Конституциялық бақлаў комитетиниң болғаны ҳәзирги ўақыттағы сиясий, экономикалық ҳәм мәдений раўажланыў дәўир талабына муўапық келеди. Гәп булардың аталмаларында емес, ал атқарып атырған хызметлеринде.

— Быйылғы жыл Президентимиз тәрепинен инсан мәплери жылы деп белгиленген. Бул жылда Сиз басшылық еткен Комитет Республикамызда жасаўшы халықтың мәпин қорғаў бойынша қандай әмелий иләжларды иске асырды?

— Конституциялық бақлаў Комитети инсан мәплерин қорғаў мәселесине тиккелей араласпайды. Деген менен Комитет бул әҳмийетли истен пүткиллей жырақта деп ойлаўға да болмайды. Ҳәр қандай нызам инсанлардың мәпин қорғайды. Мәселен, Қарақалпақстан Республикасының «Пуқаралардың ден саўлығын сақлаў ҳаққында», «Майыплардың социаллық мәплерин қорғаў ҳаққында», «Билимлендириў ҳаққында» ҳәм тағы басқа да нызам актлери инсан мәплерин қорғаўда әҳмийетли хызметлерди атқармақта. Тек 1997 —жылда Конституциялық бақлаў Комитети Қарақалпақстан Республикасы Жоқарғы Кеңесиниң Баслығы ҳәм Комитетлери тәрепинен жиберилген Қарақалпақстан Республикасы нызамларының жойбарларын үйренип шығып, олардың айырым статьяларына өзгерислер, толықтырыўлар, дүзетиўлер киргизиў бойынша 30 усыныс жиберди. Олар нызамларды қабыл етиў пайытында есапқа алынып, олардың сапасын жақсылаўға өзиниң унамлы тәсирин тийгизди.

— Қарақалпақстан Республикасы Өзбекстанның қурамындағы суверенли демократиялық республика екенлигин атап өттиңиз. Қарақалпақстанның суверенитети Өзбекстан Республикасы тәрепинен қорғалатуғынлығы Тийкарғы Нызамда да айрықша атап көрсетилген. Өзбекстан Республикасы Конституциясындағы бул туўралы белгиленген еркинликлердиң алдыңғы Конституциялардағыдан өзгешелиги ҳаққында да кеңирек тоқтасаңыз?

— Дурыс, Өзбекстан Республикасының Конституциясында Қарақалпақстан Республикасының мәмлекетлик статусы мойынланған, бизиң раўажланыў жолымыз да усыған муўапық белгиленген. Оның 70—статьясында; «Суверенли Қарақалпақстан Республикасы Өзбекстан Республикасының қурамына киреди. Қарақалпақстан Республикасының суверенитети Өзбекстан Республикасы тәрепинен қорғалады»,—деп көрсетилген. Өзбекстан Республикасының тийкарғы нызамының 73—статьясында бул реже тереңлестирилип, толықтырылған. «Қарақалпақстан Республикасының аймағы ҳәм шегаралары оның келисимисиз өзгертилиўи мүмкин емес, Қарақалпақстан Республикасы өзиниң ҳәкимшилик аймақлық дүзилисине байланыслы мәселелерди өз бетинше шешеди»,—делинген. Бул реже бизиң халқымызға болған исенимниң ҳәм дослықтың және де беккемленип баратырғанынан дерек береди. Алдыңғы Конституциялардағыдан өзгешелиги де мине усы статьяларда айқын көринеди.

Суверенитетке ийе болыўымыздың нәтийжесинде республикамыз өзиниң Конституциясына, нызам арқалы тастыйықланған мәмлекетлик нышанларына—гимнине, байрағына, гербине ийе болды, Бул жағынан алып қарағанда Өзбекстан Республикасының қурамында суверенли республика болғанымызға орынлы түрде мақтанамыз, бул тараўда топланған унамлы тәжирийбелер басқа халықлар ушын үлги болып хызмет етеди.

— Газета оқыўшыларымызға тилегиңиз?

— Өзбекстан Республикасы Конституциясының қабыл етилген күни 8—декабрь —бул ғалаба халықлық байрам. Усы үлкен ҳәм қуўанышлы байрам менен газета оқыўшыларын қызғын қутлықлайман. Оларға беккем ден саўлық, жумысларында мол табыслар тилеймен.

— Мазмунлы сәўбетиңиз ушын рахмет!

Сәўбетлесиўди жүргизген; журналист Гүлнара НУРЛЕПЕСОВА.

КОНСТИТУЦИЯ—ХАЛҚЫМЫЗ ТАЯНЫШЫ

1992—жыл 8—декабрь Өзбекстан республикасы Жоқарғы Кеңесиниң XI—сессиясында қабыл етилген Өзбекстан Республикасының Конституциясы демократиялық ғәрезсиз Өзбекстан мәмлекетиниң биринши конституциясы болды.

Конституцияның бир айырмашылығы, ол жер жүзилик жәмийетшиликтиң адам ҳуқықы тараўындағы ҳәм демократиялық жеңислер тараўындағы жетискенликке сүйенип ислеп шығылған. Конституцияда адам ҳуқықы, оның миллети, жынысы, рассасы, жасы, динге исеними ҳәм басқа белгилерине қарамастан кемситилетуғын бир де статья жоқ.

Конституция пуқаралардың дослықта, парахатшылықта татыў жасаўына беккем тийкар дүзип бериўши, халқымыздың социаллық жақтан тәмийинлеп, мәдениятымыздың өсип раўажланып барыўына хызмет ететуғын тийкарғы ҳүжжет болып хызмет етип киятыр. Әсиресе Конституцияның алғы сөзинде айтылған адам ҳуқықлар ҳәм ғәрезсизлик принциплери, келешек әўладлар алдындағы жуўапкершилик, Өзбекстан Республикасы мәмлекетин раўажландырыўдың тарийхый тәжирийбеси, халық аралық ҳуқық нормалары ҳаққындағы қатарлар —оның халқымыздың келешектеги турмысының раўажланыўына бағдарланғанлығы айқын көринип турыпты.

1992—жыл 8—декабрь Өзбекстан Республикасы Конституциясын қабыллаў ўақтында Өзбекстан Республикасы Олий мажлисиниң XI—сессиясында шығып сөйлеген сөзинде Президентимиз И. Ә. Кәримов «Ҳуқықый мәмлекеттиң тийкарғы белгиси—барлық пуқаралардың нызам алдындағы теңлиги. Конституция ҳәм нызамлардың үстемлигин тәмийинлеўден ибарат» —деген еди. Әлбетте келешеги уллы раўажланған ҳуқықый демократиялық мәмлекет дүзиўде Конституцияның ҳәм оның нызамларын қорғаў, оның әҳмийетин билиў, түсиниў ҳәр бир Өзбекстан Республикасы пуқарасының ўазыйпасы ҳәм бул үлкен әҳмийетке ийе.

Конституцияның 15—статьясында — «Өзбекстан Республикасында Өзбекстан Республикасының Конституцияның ҳәм нызамларының үстемлиги мойынланады. Мәмлекет, оның уйымлары, лаўазымлы адамлар, жәмийетлик бирлеспелер, пуқаралар Конституцияға ҳәм нызамға муўапық ҳәрекет етеди» делинген.

Конституцияда пуқаралардың жеке ҳуқық ҳәм еркинликлерине айрықша әҳмийет берилген. Конституцияға муўапық—жасаў ҳәр бир адамның ажыралмас ҳуқықы болып табылады оған қол қатыў ең аўыр жынаят болып есапланады.

Ҳәр бир адам еркинлик ҳәм жеке қол қатылмаслық ҳуқыққа ийе. Нызамға тийкарланбай турып ҳеш ким жынайы жуўапкершиликке тартылмайды ямаса қамақта сақланбайды. Жынаят ислеўде айыпланған ҳәр бир адам айыбы судта жәриялылық жолы менен қаралмағанша ҳәм нызамлы тәртипте анықланбағанша айыпсыз есапланады. Оған өзин қорғаў ушын мүмкиншиликлер тәмийинленеди.

Ҳәр бир адам өзиниң ар-намысына, қәдир—қымбатына қол қатыўдан, өзиниң жеке турмысына араласыўдан қорғаныўға ҳақылы. Өзиниң турақ жайына қол қатылмаслық ҳуқықына ийе. Ҳәр бир адамға ой-пикир сөз ҳәм исеним еркинлигине, ҳәмме ушын шың ҳүждан еркинлигине кепиллик берилген. Ҳәр қандай динге исениўге ямаса исенбеўге ҳақылы. Пуқаралардың бул жеке еркинликлери Конституцияның 24—31—статьяларында айқын сәўлелениўин тапқан.

Конституцияда пуқаралардың экономикалық ҳәм социаллық ҳуқықларына күшли әҳмийет берилген. Ҳәр бир адам меншик ҳуқықына ийе. Банк аманатларының сыры ҳәм мийраслық ҳуқықына нызам менен кепиллик берилген.

Ҳәр бир адам мийнет етиў, жумысты еркин таңлап алыў, әдил мийнет жағдайларында ислеў, ҳәм нызамда көрсетилген тәртипте жумыссызлықтан қорғаныў ҳуқықына ийе.

Ҳәр бир адам қартайғанда, мийнет қабылетинен айрылған жағдайда, сондай-ақ асыраўшысынан айрылған жағдайда ҳәм нызам менен нәзерде тутылған басқада жағдайларда социаллық жақтан тәмийинлениў ҳуқықына ийе.

Ҳәр бир адам қәнийгели медициналық хызметтен пайдаланыўы билим алыў ҳуқықына ийе. Бийпул улыўма билим алыўға мәмлекет тәрепинен кепиллик бериледи. Бул ҳуқықлар Конституцияның 36—41 —статьяларында анық көрсетилген.

Президентимиз И. Ә. Кәримов өз сөзинде; «Халық ашлыққа, қыйыншылыққа шыдаўы мүмкин, бирақ та жынаятшылыққа тақат ете алмайды» деп көрсеткен еди.

Мине, Ғәрезсиз Өзбекстан Конституциясының (тийкарғы Нызамының) қабыл етилгенине 5 жыл болды. Бул Конституция халқымыздың ийгилиги ушын еркинлиги ҳәм абаданлығы ушын хызмет ете береди.

Мен республикамыздың барлық пуқараларын Өзбекстан Республикасы Конституциясының 5 жыллық байрамы менен шын жүректен қутлықлап, жумысларында табыс, шаңарақларына аманлық, бахыт тилеймен.

Б. ДОШЫМБЕТОВ.

Нөкис район прокуроры, әдиллик киши кеңесшиси.

ПУҚАРАЛАРДЫҢ ТИЙКАРҒЫ ҲУҚЫҚЛАРЫ ҲӘМ ЕРКИНЛИКЛЕРИ

Неше бир әсирлерден бери инсан ҳуқықларының қорғалыўы дүньяда ең әҳмийетли мәселелерден бири болып келген. Соның ушын бундай мақсетлерге ерискен Өзбекстан Республикасы өзиниң еркинлигин ҳәм ғәрезсизлигин толық сүўретлейтуғын толық негизги Нызам—Өзбекстан Республикасының Конституциясын ғәрезсиз Дослық аўқамындағы мәмлекетлер ишинде (арасында) биринши қатарында 8—декабрь, 1992—жылы қабыллады ҳәм бул Конституциямыз инсан менен мәмлекет, инсан менен жәмийет ортасындағы қарым-қатнасықтың исенимли кепили болып, көп жыллық ислеримиздиң жол көрсетиўшиси болғанлығы бүгинги күн менен келешегимиз ушын өз өмиримизде болып атырған анық ўақыялардан мәлим болыўда ҳәм тастыйықланыўда.

Жаңа Конституциямыз халық—аралық ҳуқықый нормалары стандартына сәйкес келетуғын, Өзбекстан пуқарасы менен халқының бәрқулла еркин ылайықлы өмир сүриўин, олардың парахатшылығы менен миллетлердиң өз ара татыўлығын, ийгиликли демократиялық мәмлекет қурыўды тәмийин ететуғын негизги Алтын Нызам болып есапланады.

Конституция негизинде инсан ҳуқықларын ҳәр тәреплеме қорғайтуғын нызамлар менен ҳуқықый акт нормаларын қабыл етиўди дәўир талап етип баслады. Соның ушын Президентимиз Ислам Кәримов алдын тастыйықланған ҳәмме нызамларымызды да Жаңа Конституция негизинде қайтадан қарап шығыў лазым,—деген көрсетпесине сәйкес түрли салалар бойынша кодекслер, нызам ҳәм ҳуқық актлери илимпазлар тәрепинен ислеп шығарыла баслады.

Ҳәзирги күнде бул нызам ҳүжжетлери хожалық исин жүргизиўди қәлиплестириў, ҳәкимшилик ҳуқық бузыўшылық, жынаят ҳәм жынаят процесси кодекси, пуқаралық, мийнет, кодекси, жеке меншик, нотариал ҳәм адвокатура ҳаққындағы нызамлар негизги демократиялық принциплер, инсан ерки ҳәм олардың ҳуқықларын қорғайтуғын нызамлар болып әмелге асырылып атыр.

Жаңа Конституцияның екинши бөлиминде адамның ҳәм пуқараның тийкарғы ҳуқықлары, еркинликлери ҳәм миннетлери толық баян етилген. Усы Конституцияның Республикада жасаўшы адам ҳәм пуқаралар толық мойынлап, онда көрсетилген ҳуқық нормаларын орынлаған жағдайда ғана толық демократиялық ҳуқықый мәмлекет орнатыўға ерисемиз.

Сол ушын мектеплерде, орта арнаўлы ҳәм жоқарғы оқыў орынларында жасларды ўатанды ҳәм халықты сүйиўге жаңа Конституция негизинде тәрбиялап оқытыўға көп кеўил аўдарыў кәжет, ал биз республикадағы ҳәмме юристлер Нызам ҳәм ҳуқық нормаларын жәмийетшилик арасында оқытып—үйретип, үгит-нәсият жумысларын жүргизиўди күшейтиўимиз керек.

Улмекен ДҮЙСЕНОВА.

Нөкис қалалық №2—санлы мәмлекетлик нотариал кеңсесиниң аға нотариусы;

Сүўретте: Тақыятас қалалық прокуратурасының жаңа имараты.
П. МАТЖАНОВтың түсирген сүўрети.

ДӘЎИРИМИЗДИҢ ТИЙКАРҒЫ НЫЗАМЫ

Өзбекстан Республикасы Конституциясының қабыл етилгенине быйыл саррас бес жыл толады. Бүгинги күни мәмлекетимиздиң Тийкарғы Нызамында белгиленген бағдарларсыз кешип атырған турмысымызды көз алдымызға келтириў қыйын. Конституциямыздың ҳәр бир статьясы демократияластырыў, жәмийети ҳуқықый жақтан беккемлеў ҳәм раўажландырыў бойынша болып атырған өзгерислердиң тәкирарланбайтуғынына кепиллик береди. Мәселен, 13 статьяда бизиң жәмийетимизде адамның өмири, еркинлиги, ар-ҳужданы ҳәмме нәрседен жоқары туратуғынлығы, оның демократиялық ҳуқықлары ҳәм еркинлиги Конституция ҳәм нызамлар менен қорғалатуғынлығы ҳаққында айтылған.

Бул қатарларды оқып отырғанда ериксиз ойға берилесең, өтмиште бул ҳаққында қаншадан қанша адамлар әрман етпеди, гүреспеди, өмирин қурбан етпеди дейсиз? Әлбетте, адамға болған иззет ҳүрмет тийкарында ҳәр бир пухараның ҳәм пүткил халықтың еркинлиги ҳаққында, мәмлекетимиздиң ғәрезсизлиги ҳаққында ойлаўға туўра келеди. Өйткени еркинликке ерискен елде ғана пухараның ҳуқықын тәмийинлеў мүмкин.

Бизиң жәмийетимизде адам орайлық фигура болып табылады. Бул тек декларация болып қалмастан, соңғы ўақытлары жүргизилип атырған пүткил сиясаттың турмыслық тийкарын белгиледи. Реформалар ис жүзинде адамлардың турмысын жақсылаў ўазыйпасына хызмет етеди. Ғәрезсиз жылларында қабыл етилген Президентимиздиң Пәрманлары ҳәм Министрлер Кабинетиниң қарарлары адам ҳаққында, оның материаллық ийгилиги ҳаққында, мәдений ҳәм руўхый дәрежесин арттырыў ҳаққындағы ғамхорлық пенен толы. Ҳәр бир нызам, пәрман, қарар ең биринши нәўбетте Конституцияға тийкарланып шығарылады. Оны бизиң ислеримиздиң конкрет саласына масластырып түсиндириледи ҳәм енгизиледи. Мине сол ушын да конституциямызды елимиздиң Тийкарғы Нызамы деп атайды.

Конституциямыздың статьялары избе-из турмыс нормамызға айланып атыр. Буннан Бес жыл бурын Тийкарғы Нызамда;

«Өзбекстан Республикасының мәмлекетлик ҳәкимият системасы ҳәкимияттың нызам шығарыўшысы, атқарыўшысы ҳәм судлаўшы болып бөлиниў принципине тийкарланады» деп жазылған еди. Бүгинги күни ҳақыйқатында да солай болып атыр. Үш жылға шамалас ўақыт болды, бизлер жаңа парламент. Олий Мажлисти сайлап алдық. Буннан кейин референдумның жуўмақлары бойынша Президентимиздиң ўәкиллик мүддети узайтылды. Конституциялық суд сайланды.

Өзбекстан Ғәрезсизлигине ерискен жыллар ишинде демократиялық институтлар пайда болды ҳәм өсип раўажланды, экономикалық реформа табыслы әмелге асырылып атыр, жаңа хожалық байланыслары жәмийетлик қатнасықлар раўажланбақта. Өзбекстанның дүнья жүзлик бирге ислесиўге қосылыў процесси қәлиплесип атыр.

Турмысымыздың тийкарғы нызамында Президент басшылығындағы атқарыўшы ҳәкимият нәзерде тутылған. Бул тийкарсыз емес, өйткени өтиў дәўиринде Президенттиң атқарыўшы властының роли оғада уллы. Дүньяның көпшилик еллеринде президент әдеўир артықмашлыққа ийе ўәкилликлерден пайдаланады. Мәселен, Америка Қурама Штатларында америкалылар өзлериниң Конституциясын елдиң биринши президенти Джордж Вашингтон исми менен байланыстырады, ал бизиң халқымыз Өзбекстанның биринши Президенти Ислам Әбдуғаниевич Каримовтың исми менен байланыстырады.

Конституциялық комиссияның жумысы еки жылға шамалас даўам етти, оның қурамында ҳәр қыйлы мәмлекетлик органлардың басшылары, депутатлар, атақлы ҳуқықшылар—илимпазлар болды. Тийкарғы нызамды улыўма халықлық талықлаў еки ярым ай даўам етти. Талықлаўға оның еки жойбары усынылды. Бир сөз бенен айтқанда Конституцияны таярлаўға мыңлаған адам қатнасты, оны қабыл етиў ўақтында барлық пикир ҳәм усыныслар есапқа алынды.

Соның ушын да оны мәмлекет пенен пухара арасындағы жәмийетлик келисим деп атаўға болады. Бул ҳүжжеттеги ҳәр бир сөз сиз бенен биз ҳаққында, бизиң ҳуқықымыз, миннетлеримиз, бүгинги күнниң ҳәм ертеңги күнниң ўазыйпалары ҳаққында. Ол ҳәр бир адамның жақсы жумыс ислеўи ҳәм турмыс кешириўи ушын барлық жағдайларды дүзип беретуғын демократиялық мәмлекет қурыўға бағдарланған тарийхый ҳүжжет.

КАТТА БОЗОРНИНГ КАТТА МУАММОЛАРИ

Республика Жўқорғи Кенгашининг навбатдан ташқари сессиясида Ўзбекистон Республикаси Президенти И. А. Каримов, мавжуд бозорлар шароитининг қониқарли эмаслигини ҳаққоний танқид қилган эди.

«Туман ва шаҳар бозорларида деҳқонларга шароит яратилмаган. Шумонай туманида эса умуман бозор йўқ. Аҳоли ўз эҳтиёжини қондириш учун 50-80 км йўл босиб, Қўнғирот ёки Ҳўжайли бозорларига боришга мажбур. Қарийиб 250 минг аҳоли яшайдиган Нукус шаҳрида атиги битта бозор бўлиб, у ҳам санитария талабларига жавоб бермайди».

Бу танқиддан Тўрткўл туман деҳқон бозори ҳам мустасно эмас. Бозор қайта таъмирлангани, деҳқон бозори деб аталгани билан барибир унинг асосий қисмини саноатчи ва қандолатчи тижоратчилар эгаллаб олишган.

Бозор энди аҳолига торлик қилмоқда. Мабода кириб қолсангиз кулишни ҳам йиғлашни ҳам билмайсиз. Журналист Д. Худойшукуровнинг ҳажвияларини ўқиб, ўзингиз хулоса чиқариб оларсиз.

ТАХРИРИЯТ.

ОЗОДАЛИК ПОСБОНЛАРИ

ҳажвия

Тунги соат учларда бозор назоратчилари панага ўтиб ҳожатини чиқарган деҳқонни ушлаб олдилар.

— Уялмайсизми, жамоатчилик жойини ифлос қилишга?

— Узр, ўкалар. Буйрагим касал. Шунга тез-тез... —ғўлдиради деҳқон.

— Юз сўм жарима тўлайсиз,—деди иккинчи назоратчи кўрслик билан.

— Йўғей, шунга шунчами? Ҳар қопга йигирма беш-ўттиз сўмдан пул тўлаб келдим. Ҳали замон паттачиларга, тарозига пул беришим керак.

Раҳм қилинглар еттита норасидам бор. Шафқат қилинг укалар, —ялинди деҳқон.

— Гапни кўп чўзманг. Кўнмасангиз акт тузиб, бир нусҳасини колхозингизга юборамиз. Жаримани ҳам уч юз сўм қилиб, судга ўтказамиз. Кейин ўзингиз кассага бориб тўлайверасиз,—гапни чўрт кести ёши улуғроқ назоратчи.

— Йўқ-йўқ, унақа қила кўрманглар. Бу гап қишлоққа ёйилса ҳамма устимдан кулади. Тўй маъракада қандай бош кўтариб юраман. Мана айтган пулингизни хозир бераман, фақат акт тузмасангизлар бўлди.

Шундай дея у қўлини беихтиёр чўнтакига тиқди. Қўлига иккита элликталикни олди-ю, афти бужмайди, кўзларига ёш қалқди. Қўллари дағ-дағ титраб, пулни катта назоратчига узатди.

— Эй, бунча титрадингиз? Беринг бу ёққа,—назоратчи унинг қўлидан пулини юлиб олди —Майли акт тузмаймиз. Иккинчи бу номаъқулчиликни қилманг, ота.

Деҳқон минг бир узр айтиб юклари томон югуриб кетди. Ови юришган бозор назоратчилари ҳоҳолаб кулиб юборишди.

— Биздан қўрқмаса ҳам колхозидагилардан қўрқишади-я!

— Ҳа, ўзиям устаси фаранг бўлиб кетибсиз!

— Ўрган ука, ўрган. Соддароғига ана шундай дўқ пўписа қиласан. Законни биладиганларни акт билан қўрқитасан. Бўлмаса шалдираб юраверасан.

— Вой-вой, мени пана қилиб туринг ака. Ўзим ҳам тиқилиб кетдим. Сўнги кружкани ичмасам бўларкан. Пивонинг «сроги» ҳам ўтганга ўхшайдиёв. Роса ўйнатаяпти-да.

— Бир пас чидаб турсанг ўласанми? Ҳадемай «платний» ҳожатхона очилади.

— Очликка, хўрликка чидаш мумкин, лекин бунга чидаб бўлмайди, ака.

Назоратчи энди чўккалаши билан, бозорда ғала-ғовур бошланиб кетди.

«Ўзбекистон» жамоа хўжалигининг деҳқонлари юкларини тушира бошладилар. Назоратчи иложсизликдан ўрнидан турди. Норози кайфиятда астойдил сўкинди.

— Падарига лаънат, платный бўлгандан кейин круглосуточный ишламайдими?

Назоратчиларнинг товушини эшитган деҳқонлар уларга ҳавотир олиб, бир қараб қўйишди. Аммо озодалик ва тартиб посбонлари бу гал деҳқонларга қайрилиб ҳам қарамай худди ит қувгандай югуриб, ўзларини бозорнинг бошқа бир ҳилват жойларига уришди.

БОЗОРНИНГ ОЗОРЛАРИ ЁҲУД ҚУЛОҚ ҚОҚШИ ДИАЛОГЛАР

Юкингни ол—э прилавканинг остида бало борми? Қанднинг олдини тўсдинг.

— Қаёрга олай, ҳамма ёқ прилавка бўлиб кетган-ку?

— Қоч йўлдан устинг мой бўлади.

— Нарёқдан келсанг ўласанми? Эшагимни қаерга оламан?

— Эшак аравангга бало борми, одамлар зўрға юраяпти.

— Ҳой мусулмонлар, халтани юкламай туринг. Олган нарсамнинг пулини тўлай ахир.

— Орқангга қайрилма. Одамлар юрган йўлдан юрсангчи. Орқангда бало борми?

— Уялмайсанми, аёл кишининг сонини тутгани? Киссафурмисан, нима бало?

— Тухмат қилманг, мана бу халтадаги картошкани орқамга оламан деб қўлим тегиб кетди.

— Ҳов бола, аравангни қаерга ҳайдаяпсан? Гуруч бозорига бораман дегандим-ку, сенга.

— Кўрмаяпсизми трактор турибди? Нима, учиб ўтаманми?

— Шакардан бир юз эллик грамм кам чиқди-ку. Бошқа тарозида ўлчаб кўрдим.

— Тухмат қилма, бу бозорнинг тарозиси-ку!

— Чек оламан, пул сотаман. Манат, танга, доллар...

— Садақа беринг, садақа. Садақа радди бало.

— Тарозингни бериб тур.

— Ирими бор ука, ирими.

— Ҳа, баракалла, кўпроқ... Ҳар ҳил нарсадан аралаштириб ташланг. Ие, ие қовундан ташламадингиз-ку?

— Болаларга ул-бул олмоқчи эдим. Азоб берманг ука, жон иним.

— Селитрага тўйган маҳсулотни бозорга келтиришга ким руҳсат берди сизга? Чиқинг бозордан, ҳамма ёқда ич бурғи кўпайиб кетди.

— Ташкингни торт, аёғимни босди.

— Отни ҳайданг, отни, меникини қисиб қолди.

— Дуд, биб, ғала-ғовур, бақир-чақир, арақ-вино, саримсоқ ҳар ҳил кўнгил айнитувчи ҳидлар. Бозор ичидан соғ-омон чиққанингизга қувонасиз. Дарвоза олдида «садақа радди бало»—деб турган лўлига чўнтагингиздаги сўнги бир сўмингизни ҳам ташлаб ўтасиз.

Дурдибой ХУДОЙШУКУРОВ.

Шөлкемлестириўши съезд болып өтти

Өзбекстан Республикасы «Адвокатура ҳаққында»ғы нызамы Өзбекстан Республикасы Олий Мажлис тәрепинен 1996—жылы 27—декабрь күни жәрияланып 1997-жылы 9-январьдан баслап өз күшине кирди. Нызамның 3-статьясында; «Жоқары юридикалық мағлыўматқа ийе болған ҳәм белгиленген тәртипте адвокатлық кәсип пенен шуғылланыўға ҳуқық бериўши лицензия алған Өзбекстан пуқарасы адвокат болыўы мүмкин»—деп көрсетилген. Адвокатлық кәсип пенен шуғылланыў ушын маманлық имтиханынан өткенлерге тийисли лицензия бериледи. Маманлық имтиханын тапсырғаннан кейин адвокатлық кәсип пенен шуғылланыўға рухсат беретуғын лицензия маманлық комиссиясының қарарына тийкарланып Қарақалпақстан Республикасы Әдиллик министрлиги тәрепинен бериледи.

«Адвокатура ҳаққында»ғы нызамның бурынғы кеңес ҳүкимети дәўириндеги нызамнан өзгешелиги жүдә уллы. Нызамның 1-статьясында; «адвокатура ҳуқықый институт болып ол адвокатлық кәсип пенен шуғылланыўшы пуқаралардың ол адвокатлық кәсип пенен шуғылланыўшы пуқаралардың ғәрезсиз, еркли кәсиплик бирлеспелерин өз ишине алады. Адвокатура Өзбекстан Республикасының Конституциясына муўапық Өзбекстан пуқараларына, Өзбекстандағы сырт ел пуқараларына, кәрхана, мәкеме, шөлкемлерге юридикалық жәрдем көрсетеди.

Таза нызам 17 статьядан ибарат болып, жүдә ықшам кең мазмунлы.

Усы жылы 1-август күни Ташкент қаласында Өзбекстан Республикасы адвокатлар уйымының шөлкемлестириўши съезди болып өтти. Съезд адвокатлар уйымының жаңа атамасын «Өзбекстан Республикасы Адвокатлар Ассоциациясы»—деп қабыллады.

Съездге Өзбекстан Республикасы Президенти аппаратынан арнаўлы ўәкил ретинде Юлдаш Назаров қатнасып Президенттиң қутлықлаў тилегин оқып еситтирди. Соның менен қатар Өзбекстан Республикасы Әдиллик министри С. Мирсапаев ҳәм Америка юристлер Ассоциациясынан Катерина Макгоуан ханым ҳәм Виктор Аренау қатнасты.

Съезд Өзбекстан Республикасы Адвокатлар Ассоциациясының уставы, адвокатлар кәсип этикасы қәделерин, Адвокатлар коллегиясының уставын, Адвокатлар фирмасының ҳәм бюросының уставын ҳәм ревизиялық комиссиясының режелерин талқылады ҳәм тастыйықлады.

Съездде шөлкемлестириўши мәселе Ассоциацияның президенти ҳәм вице президентлерин сайлаў болып өтти.

Өзбекстан Республикасы Адвокатлар ассоциациясының президенти Ф. К. Ашуров, 1—вице президенти С. А. Арзымбетов, вице президенти болып Ш. Ахророва сайланды.

С. АРЗЫМБЕТОВ.

Қарақалпақстан Республикасы Адвокатлар коллегиясы президиумының баслығы.

ЖАҚСЫНЫҢ ЖАҚСЫСЫН АЙТ—ИЙМАНЫ ТАССЫН

Бизиң арамызда өз өмирин ел—халқы, туўылған жери ушын арнаған, ислеген мийнетлери кейинги әўладларға үлги боларлықтай инсанлар көплеп ушырасады. Пүткил өмирин халық ийгилиги, ертеңги келешегине арнаған ардақлы ел азаматлары ҳаққында айтып өтиў бизиң ўазыйпамыз.

Үлкемиздеги жол ҳәрекети қағыйдаларын бир қәлипке келтириўши светофорлардың, пиядалар ушын арналған жер асты ҳәм үсти жолларының ким тәрепинен, қашан ҳәм қандай машақатлар менен усы дәрежеге жеткенин көпшилик билмейди десек қәтелеспеймиз.

Усы хызметлерди бир ийиннен атқарып транспорт айдаўшыларының алғысына миясар болып атырған инсан Абат аға Диналиев ҳаққында сөз етпекшимиз.

Ол 1924-жылы Қарақалпақстан Республикасының Нөкис районы «Бердақ» колхозында туўылған. 1942—1947 — жыллар аралығында армия қатарында хызмет етип, урыс дәўиринде Берлинди жеңип алыўға толық үлес қосқан жаўынгер. Армиядан келген соң 1948—1950—жыллары Мәмлекетлик қәўипсизлик министрлигине жумысқа өткен. 1950—1954—жыллары Ишки ислер министрлигиниң милиция басқармасында ислеген. 1957—1958—жыллары Харьков әскерий училищесиниң МАИ хызметкерлерин таярлайтуғын бөлиминде оқыған. 1958—жылдан баслап ҚҚАССР ИИМ ниң МАИ бөлиминде инспектор болыў менен бирге 1968—1983—жыллары усы МАИ бөлиминиң баслығы лаўазымын атқарған.Оның өмир жолы заң жумыслары менен тығыз байланыслы еди.

Москвадағы МАИ басқармасы баслығы генерал лейтенант Лукьяновтың қабыллаўына кирип, Қарақалпақстанның 50 жыллығына заманагөй светофорлардың жоқ екенин айтып бир қанша керекли болған үскенелерди Рига, Москва, Омск, Алмата қалаларынан өзи алып келген.

Ҳәр кесиспеде неше километр тезлик пенен жүриў керек екенин көрсететуғын таблица қойылған. Бул светофорларды қурыў, монтажлаў қатты қыйын. Кесиспе өтетуғын жерди бетон қорғанша қылып ақ бояў менен бояп түнде автомобиллердиң жақтысы түскенде қәўипсизлик ушын көринетуғын еткен. Жол ортасына ақ сызық сызатуғын автомашинаны Москвадан, ал оның арнаўлы бояўларын Киев қаласынан әкелген.

Нәтийжеде Төрткүл жол гүзары, А. Досназаров, Беруний, Шымбай жолы көшелери толық асфальтланып, жол ҳәрекети қағыйдаларына сай дәрежеге жетти. Ол темир жол кесиспесине, Төрткүл жол гүзарының еки жерине көпир қурыўға үлес қосқан. Москвадан қәнийге әкелип Нөкис базарының алдынан жер асты өткелиниң проектин сызырған.

Келешекте Төрткүл жол гүзарының 108—бурылмасы ҳәм «Ташкент» мийманханасы жанынан жер асты өткелин қурыў ис жобасында бар еди.

Әттең, сум әжел 1994—жылы 26—январь күни оны бизиң арамыздан алып кетти.

Абат Диналиев ҳақ нийетли, кишипейил, жасы үлкен жас кишини өз орнында қойып сөйлесетуғын ҳәм көп ғана қыйыншылықларды басынан кеширген азамат инсан болыўы нәтийжесинде Қарақалпақстан Республикасы Мәмлекетлик Автоинспекция бөлиминде биринши подполковник болды.

Оның иске аспай қалған әрманларын ул-қызлары , тәрбиялаған шәкиртлери орынлайды деп үмит етемиз.

А. Диналиев өзиниң зайыбы С. Файзуллаева менен бирликте алты ул, бир қызды кәмалға келтирип жоқары мағлыўматлылық дәрежесине жеткерди.

Усындай қәдирли инсан, ел азаматының исмлерин мәңгилестирип тарийх бетлеринде қалдырыў биз ушын қарыз ҳәм парыз деп түсиниў ҳәр биримиздиң ўазыйпамыз.

Қ. СЕЙТМУРАТОВ.

ЖАС ӨСПИРИМЛЕР ТӘРБИЯСЫНА ИТИБАРДЫ КҮШЕЙТЕЙИК

Жәмийетимиздиң даўам еттириўшилери болған жас өспиримлер менен ислесиў, олардың билим алыўы тәлим-тәрбия мәселелери, ертеңги ел азаматлары болып жетилисиўи жолында ата-аналар, мектеп жәмәәтлери ҳәм басқа да шөлкем менен бирликте көп ғана жумыслар иске асырылып атыр.

Нөкис қаласы Ишки ислер бөлиминиң жас өспиримлер менен ислесиў инспекциясы тәрепинен Нөкис қаласында жаслар ҳәм жас өспиримлер арасында жынаятшылықтың ҳәм ҳуқық бузыўшылықтың алдын алыў бойынша айтарлықтай жумыслар исленип атыр.

Инспекциямызға усы жылдың 10 айы ишинде ҳәр қыйлы тәртип бузыўшылықлары ушын 1548 жас өспирим есапқа алынды. Олардан 48 жас өспирим өз үйлеринен рухсатсыз шығыўы яғный адасыўы себепли ҚР ИИБ ниң жас өспиримлерди қабыллап таратыў үйлерине тапсырылды.

220 жас өспирим ҳәм өз балаларына кери тәсир жасаўшы 42 ата-ана профилактикалық бақлаў есабына қойылды. 4371 жас өспирим ҳәм 3171 ата-аналар менен жеке профилактикалық гүррiңлесиўлер өткерилди. Нөкис қаласы ҳәкимияты жанындағы жас өспиримлер менен ислесиў комиссиясында жас өспиримлер қарсысына топланған 48 материал қаралып тийисли шаралар көрилди.

Мектеп жәмәәти ҳәм оқыўшылар арасында 347 рет лекция ҳәм баянатлар оқылды, газета, радио, телевидение арқалы 11 рет шығып сөйлеўлер шөлкемлестирилди. Инспекциямыз тәрепинен 15 жас өспирим жумыс ҳәм оқыў орынларына қайта орналастырылды, 22 жас өспирим өз қызығыўшылығы бойынша ҳәр қыйлы дөгереклерге жиберилди.

Усы исленип атырған жумыслар нәтийжесинде 1997—жылы өткен жыл менен салыстырғанда жынаятшылық 43 тен 32 ге кемейди. Адам өлтириўшилик, денеге аўыр жарақат салыў жынаятлары жүз бермеди. Урлық жынаяты 28 ден 23 ке, тонаўшылық 4 тен 1 ге, бийзабылық жынаяты 3 тен 2 ге азайды.

Мысалы; Ж. К. исмли жас өспирим Т. исмли пуқараның қол саатын тартып алып өзине зорлық ислеў пайытында милиция хызметкерлери тәрепинен иркилген ҳәм бул жас өспиримге Нөкис қалалық халық суды тәрепинен 5 жылға еркинен айырыў жазасына ҳүким шығарылды.

1997—жылы 2—март күни пуқара А. Ж. ға тийисли болған малды қорасынан белгисиз адамлар тәрепинен урланғаны ҳаққында хабар берилди. Қыдырыў нәтийжесинде бул қылмысты ислеген 1981—жылы туўылған, оқыўда ҳәм жумыста жоқ Т. исмли қыз өз шериклери менен бирге болғаны анықланды.

Усындай жынаятларды өз ўақтында ашыў ҳәм олардың алдын алыўда жас өспиримлер менен ислесиў инспекциясы (ЖӨМИИ) хызметкерлери болған милиция лейтенанты И. Төремуратов, А. Абдиров, Т. Хожановлардың аянбай мийнет етиўи нәтийжесинде ҳуқық бузыўшылықлар саны жыл сайын азаймақта.

Бизиң келешегимиз болған жас өспиримлердиң тәлим-тәрбиясына, билим алыўына, кәсип ийелеўи ҳәм жынаятшылықтың алдын алыўда ата-аналар, мектеп жәмәәти, бала тәрбиясы менен шуғылланыўшы барлық мәкемелер ҳәм шөлкемлер өз-ара байланыста болса жас өспиримлер тәртип бузыўшылыққа жол қоймаған болар еди.

Ахмет ПАЛЎАНОВ,
Нөкис қалалық ИИБ Жас өспиримлер менен ислесиў инспекциясы баслығы, милиция аға лейтенанты.

МАИ МҮЙЕШИ.

АБАЙЛЫ БОЛАЙЫҚ

Республика ҳәм пайтахтымыз жолларында пиядалардың жол ҳәрекети қағыйдаларына толық итибар бермеўи соңғы ўақытлары бахытсыз ҳәдийселердиң келип шығыўына себеп болмақта. Әсиресе бундай ҳәдийселер жас өспиримлер ҳәм өз транспортларын парқсыз басқарыўшылар тәрепинен көплеп жүз бермекте. Усы жол транспорт ҳәдийселериниң алдын алыў бойынша Қарақалпақстан Республикасы Ишки ислер министрлиги мәмлекетлик автоинспекция бөлими бир қанша илажларды әмелге асырып атыр.

Усы жылы жас өспиримлер қатнасындағы жол транспорт ҳәдийселери өткен жылға салыстырғанда әдеўир дәрежеде көбейип кетти. 1996—жылы 16 бала набыт болып, 82 бала дене жарақатларын алды. Усы жылы бола 82 бала аўыр жарақатланып, 22 бала набыт болған.

Булардың басы себеби ата-аналардың өз балаларын қараўсыз көп жибериўи, пул табыў мақсетинде ҳәр қыйлы саўда-сатық жумыслары менен шуғылланыўды биринши дәрежеге қойыўы ҳәм ҳәр қыйлы кәрхана басшыларының өз қараўындағы автотранспорт айдаўшыларын қадағалаўсыз қойыўлары, соның менен қатар мектеплердеги 17 саатлық жол ҳәрекети сабақлығының толық өтилмеўи ҳәм үйретилмеўи болып есапланады.

Мысал ушын усы жылы Нөкис қаласы №21—орта мектептиң оқыўшысы Ж. Сейдаметов Бозатаў районына қыдырып барған ҳәм сол жақта У. Ийманғалиев басқарған «ВАЗ» автомашинасы қағып кетиўи нәтийжесинде бала ўақыя болған жерде набыт болған.

Балалар қатнасыўындағы жол транспорт ҳәдийселериниң алдын алыў бойынша МАИ хызметкерлери бала бағша, мектеплерде ушырасыў, гүррiңлесиўлер өткерип, жол ҳәрекети қәўипсизлигине байланыслы «Светофор» жарысларын шөлкемлестирип атыр. Ҳәттеки телевидение арқалы көрсетиўлерде берилди. Пахта жыйын-терим мапазында ҳәр бир районда рейд өткерилип, көпшилик транспорт айдаўшыларды сырлары ашылыў менен қатар автомобиль басқарыў ҳуқықларынан айрылыў жағдайлары да ушырасты. Усы өткерилген рейдлер нәтийжесинде Тақыятас Нефтебазасына қараслы «ВАЗ» автомашинасын басқарыўшы К. Сарыбаев мәс ҳалында киятырып МАИ хызметкерлери тәрепинен иркилип тийисли шаралар көрилди.

Бахытсыз ҳәдийселердиң көпшилиги кешки ўақытлары жүз берип атыр. Себеби, автотранспорт басқарыўшылары қарсы киятырған автомашинаның жарығынан көзи шағылысып жолдан өтип атырған пиядаларды көрмей қалыўы ямаса пиядалардың турпайы ҳәрекетлери, мәс ҳалында жолды кесип өтиў нәтийжесинде келип шығады. Ең ашылары бул ҳәдийселер жас өспиримлер арасында көплеп ушырасады.

Мектеплерде жол ҳәрекети қәделери бойынша оқыў бағдарламалары толық өтиўип, автомайданшалар шөлкемлестирилсе, класс ҳәм мектеплер арасында «Қәўипсиз дөңгелек», «Жасыл шырақ» дөгереклери тәрепинен жарыслар өткерилсе биз сизлер менен бирликте келешегимиз болған жас өспиримлердиң өмирин аўыр ақыбетлерден аман алып қалған боламыз.

Бахтыяр САРЫБАЕВ,

ҚР ИИМ МАИ бөлиминиң нәсият бойынша аға инспекторы милиция капитаны.

ҚУТЛЫҚЛАЙМЫЗ.

ҲҮРМЕТЛИ Роза ШАРИПОВНА!

Биз сизди туўылған күниңиз бенен шын жүректен қутлықлаймыз. Сизге узақ өмир, ден саўлық, шаңарағыңызға аманлық, аўызбиршилик тилеймиз деп **«Адам ҳәм Нызам» газетасының жәмәәти.**

АДОЛАТ

Чўл бағрида ўсган гул эдинг,
Шабадалар сочингни силаб.
Юрагимга қўйган нур ўзинг,
Эзгу ният, яхшилик тилаб.

Ҳаётимга берардинг мадат,
О, Адолат, жоним Адолат,
Мисли булоқ сувидек тоза,
Енгинамдан ўтардинг оқиб.

Юришларинг ноз ила наво,
Бутун қалбим кетардинг ёқиб.
Ҳаётимга берардинг мадат,
О, Адолат, жоним Адолат.

Севар эдим, гулни узмадим,
Уйлардимки етсин воята.
Адолатли менга бўлмадинг,
Бошим тегди мисли қояга.

Ҳаётимга берардинг мадат,
О, Адолат, жоним Адолат.
Тақдиримга энди начора,
Бошқа—бошқа экан йўлимиз.

Бу ҳаётдан чекмайлик нола,
Армонларга етсин қўлимиз.
Бир—бировга бўлмадик мадат,
О, Адолат, жоним Адолат.

ТИНЧЛИК ПОСБОНИ.

Юлдузлар кўп, осмон очиқ,
Ой силкийди нурин сочиб.
Мудрамоқда ёну—атроф,
Ҳаво эса биллурдай соф.
Табиат ҳам жим—житгина,
Ҳордиқ олур бир зумгина
Сувлар оқар сойлар томон,
Булоқлардан чиқиб хандон.
Шу осуда сукунатдан—
Ором олур она Ватан,
Уни ҳудди бешикдайин,
Тебратади тинчлик майин.
Шу дамларда ғафлат босмай,
Чегарачи туради шай.
Ўзи мисли олмос қилич,
Елкасида шарафли бурч.
Улкин тинчлик посбонидур,
Ўзбекистон қўрғонидур.
Эй мустақил она—диёр,
Саодатинг бўлсин бисёр.
Посбонларинг содиқ эрур,
Отган тонгинг порлоқ бўлур.
Тинчлигингни ўйлаб одон,
Постидадур Бош Қўмондон!

Бисенбай АЛИСАНОВ,

Мудофаага кумаклашувчи «ВАТАН ПАРВАР» ташкилотининг Хўжайли тумани кенгаши раиси.

«АДАМ ҲӘМ НЫЗАМ»

ШӨЛКЕМЛЕСТИРИЎШИЛЕР; Қарақалпақстан Республикасы Прокуратурасы, Әдиллик Министрлиги ҳәм Ишки ислер Министрлиги.

Газета А-3 формасында нусқасы 12500 586 буйыртпа менен басылды. Газета айына 3 мәртебе шығады.

Бас редактор Роза КӨБЕЙСИНОВА.

Редакцияның жәмийетлик кеңесгөйлери;

Парахат АЙТНИЯЗОВ, Жаңабай САДЫҚОВ, Азат НУРЖАНОВ, Бахмурат СЕЙТМУРАТОВ, Батыр МАТМУРАТОВ, Фархад НИЗАМОВ, Жаңабай ШЫЛМАНОВ, Замира ШАМУРАТОВА, Ҳакимбай ХАЛИМОВ.

Мәкан жайымыз; Инд; 742000. Нөкис қаласы Ғәрезсизлик көшеси №44 жай. телефон; редактор; 4—47—59.

Басыўға рухсат етилген ўақты 15.00 Индекси пуқаралар ушын—321, кәрханалар ушын—322.

Баспасөз бойынша Қарақалпақстан Республикасы Мәмлекетлик комитетиниң Нөкис полиграфкомбинаты.